

ETIČNOST NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

Anita Kulaš Miroslavljević¹, Nikolina Matić², Branka Martić³

¹ Sveučilište u Slavonskom Brodu, Trg I. B. Mažuranić 2, 35000 Slavonski Brod, Hrvatska
ePošta: akmirosavljevic@unisb.hr

¹ Sveučilište u Slavonskom Brodu, Trg I. B. Mažuranić 2, 35000 Slavonski Brod, Hrvatska
ePošta: nmatic@unisb.hr

³Služba za unutarnju reviziju, Brodsko-posavska županija, Petra Krešimira IV 1, 35000 Slavonski Brod, Hrvatska
ePošta: branka.martic2@gmail.com

Sažetak: Društvene mreže su postale dio suvremenog života, način na koji se danas komunicira, dijele informacije i formiraju odnosi. Svrha i cilj rada je istražiti utjecaj društvenih mreža na etičke norme te na koji način iste oblikuju ponašanje i stavove pojedinaca. Stoga je nužna analiza etičkih dilema koje se pojavljuju prilikom korištenja društvenih mreža, kao što su pitanje privatnosti, širenje dezinformacija, govor mržnje i cyberbullying. U kontekstu etičkog ponašanja na društvenim mrežama posebna pažnja je posvećena ulozi kibernetičke sigurnosti. U radu su korištene deskriptivna metoda, kvantitativna metoda, induktivna metoda, anketa i metoda analiza i sinteze. Rezultati istraživanja kojima je cilj bio ispitati utjecaj društvenih mreža na etičke norme s naglaskom na ulogu kibernetičke sigurnosti pokazali su raznolike rezultate. U prosjeku ispitanici se nisu susreli sa povredom osobnih podataka, ali niti jesu niti nisu uvjereni u prepoznavanje pokušaja prevare na Internetu te nisu sigurni u svoju informiranost o kibernetičkoj sigurnosti. Rad je doprinio saznanju da se ljudi trebaju dodatno educirati o važnosti kibernetičke sigurnosti kako bi znali prepoznati prijetnje s kojima će se nekada susresti.

Ključne riječi: društvene mreže, etika, kibernetička sigurnost

1. Uvod

Društvene mreže transformirale su način za komunikaciju, zabavu i posao postavši nezaobilaznim dijelom svakodnevice ljudi diljem svijeta. Sveprisutnost i dinamičan razvoj društvenih mreža nameće pitanja koja zadiru duboko u tkivo društvenih odnosa, etičkih normi i kulturnih vrijednosti nadilazeći svoje tehnološke aspekte. Etičke norme, kao pisana i/ili nepisana pravila usmjeravaju ponašanje ljudi prema onome što se smatra ispravnim unutar određene zajednice. Neki od fenomena vezanih uz društvene mreže

koji (in)direktno utječu na primjenu etičkih načela i njihovu percepciju su globalni doseg, mogućnost anonimnosti, stvaranje virtualnih zajednica te brzina širenja. Ovaj rad¹ bavi se kompleksnim i višeslojnim odnosom između etičkih normi i društvenih mreža. Osnovno istraživačko pitanje jest percepcija utjecaja društvenih mreža na etičke norme korisnika. Polazi se od pretpostavke da se radi o dinamičkoj interakciji, a ne jednosmjernom utjecaju. Ta dinamika omogućuje da društvene mreže postanu moćan instrument koji će oblikovati i mijenjati već uspostavljene etičke standarde.

¹ Diplomski rad „Utjecaj društvenih mreža na etičke norme“, studentica Nikolina Matić, mentor doc. dr. sc. Anita Kulaš Miroslavljević,

17.6.2025., SDS Menadžment, ODHZ, Sveučilište u Slavonskom Brodu

Cilj rada je višestruk: (1) odrediti ključne pojmove kao što su društvene mreže, etika i etičke norme, (2) razmotriti kako postojeće etičke norme usmjeravaju ponašanje pojedinaca u online okruženju te (3) analizirati načine na koje društvene mreže utječu na etička pitanja (sigurnost, istinitost informacija, privatnost, međuljudski odnosi, govor mržnje). Pored toga, posebna pažnja bit će posvećena problemu kibernetičke sigurnosti.

2. Metodologija

U svrhu empirijske obrade rada provedeno je anketno istraživanje o utjecaju društvenih mreža na etičke norme. Nedostatak anketnog istraživanja je kako dobivene rezultate uzorka preslikati na populaciju, ali dobiveni zaključci na temelju uzorka mogu indikativno pokazati realno stanje istraživačkog problema. Temeljni problem rada bio je istražiti utjecaj društvenih mreža na etičke norme te koliko društvene mreže mogu utjecati na promjene etičkih vrijednosti. U anketnom istraživanju primijenjene su tri metode: (1) kvantitativna metoda istraživanja na temelju koje se ispitanike strukturirano ispitalo putem anketnog upitnika, (2) metoda nezavisnog induktivnog zaključivanja na temelju koje su dobiveni zaključci te (3) metoda analize i sinteze na temelju koje su se povezale teorijske odrednice i provjerili dobiveni rezultati u praksi. Konačno, u istraživanju je primijenjena metoda prikupljanja podataka koji predstavljaju primarne podatke o obradi i donošenju zaključaka ankete, a iste predstavljaju mišljenja ispitanika.

3. Pojmovno određenje društvenih mreža i etike

Društvene mreže su digitalni komunikacijski alati koji svojim korisnicima omogućuju dijeljenje i stvaranje različitih vrsta sadržaja, izražavanje mišljenja, povezivanje s

drugim korisnicima i interakciju u stvarnom vremenu (Cadushin, 2011). Društvene mreže djeluju kao virtualne zajednice gdje organizacije i pojedinci dijele informacije, izgrađuju svoj identitet i formiraju društvene odnose, neovisno o međusobnoj fizičkoj udaljenosti (Borgatti, 2014). Popularnost platformi ovisi o demografskim skupinama poput dobi, spola i interesa korisnika te njihovom geografskom području. Platforme poput WhatsAppa, Facebooka, YouTubea i Instagrama broje na milijarde aktivnih korisnika (Boyd & Ellison, 2017). U Hrvatskoj je na prvome mjestu YouTube (početkom 2025. imao oko 2,68 milijuna korisnika, a Facebook oko 1,85 milijuna korisnika, Instagram oko 1,40 milijuna korisnika, TikTok oko 1,12 milijuna korisnika u dobi od 18 i više godina, LinkedIn oko 1,10 milijuna „članova“, Messenger oko 1,30 milijuna korisnika, Snapchat oko 645 tisuća korisnika, X oko 419 tisuća korisnika (Digital 2025: Croatia). No, prema dostupnim podacima sa Facebook-a, on je i dalje jedna od najkorištenijih platformi, a slijede ga Instagram, YouTube, WhatsApp i Viber, iako i TikTok bilježi značajan rast popularnosti posebno među mlađom populacijom (Facebook, 2025).

Razumijevanje popularnosti i specifičnosti pojedinih platformi smatra se ključnim za analizu njihovog utjecaja na etičke norme. Naime, različite platforme potiču različite oblike ponašanja te otvaraju specifične etičke dileme.

Kako bi se analizirala povezanost društvenih mreža i etičkih normi, najprije je potrebno definirati temeljne pojmove etike i etičkih normi, ali i razumjeti njihovu ulogu unutar društva. Etika je filozofska disciplina koja se bavi proučavanjem morala, moralnih načela, vrijednosti i sudova (Bebek & Kolumbić, 2005). Etičke norme su standardi ponašanja i/ili pravila koji proizlaze iz moralnih načela i vrijednosti. One određuju što se unutar neke zajednice, odnosno kulture smatra poželjnim, prihvatljivim ili obvezujućim

ponašanjem. Uloga etičkih normi je ključna za funkcioniranje društva, odnosno regulaciju ponašanja, očuvanje društvenog poretka, zaštitu temeljnih vrijednosti, promicanje općeg dobra, izgradnja povjerenja te formiranje identiteta (Vuksanović, 1993). Etičke norme nisu statične, mijenjaju se tijekom vremena pod utjecajem kulturnih, ekonomskih, društvenih i tehnoloških promjena. Pojava novih tehnologija, među njima i društvenih mreža, često preispituje postojeće etičke norme i traži stvaranje novih.

4. Povezanost društvenih mreža sa etičkim normama

Društvene mreže isprepletene su s etičkim normama te na taj način stvaraju složen međuodnos u kojem se istovremeno oblikuju i bivaju oblikovane postojeće norme. One su aktivni prostori koji omogućuju testiranje, preispitivanje, jačanje, a ponekad i narušavanje postojećih etičkih normi.

4.1. Prednosti i izazovi učinaka društvenih mreža na etičke norme

Iako su često pod kritikama, društvene mreže imaju potencijal za promicanje etičkih vrijednosti i pozitivnih društvenih promjena (Vuksanović, 1993):

Podizanje svijesti i društveni aktivizam
Platforme kao što su Facebook i Instagram postale su moćni alati za podizanje svijesti o ekološkim, političkim i socijalnim problemima. Globalni pokreti pokazali su kako se putem društvenih mreža mogu mobilizirati mase, organizirati prosvjedi i zahtijevati društvena pravda i odgovornost. Na taj se način jačaju etičke norme građanske participacije i odgovornosti.

Promicanje transparentnosti i odgovornosti

Društvene mreže su postale mjesto gdje pojedinci izvještavaju i dokumentiraju o nastalim događajima u stvarnom vremenu te na taj način povećavaju transparentnost rada institucija i

korporacija, tzv. „građansko novinarstvo“.

Solidarnost i humanitarni rad
Društvene mreže u kriznim situacijama služe za brzo širenje informacija, organiziranje pomoći i prikupljanje sredstava za ugrožene. Kao primjeri, mogu se navesti kampanje grupnog financiranja (*crowdfunding*) za liječenje bolesnih ili pomoć siromašnima.

Naravno, društvene mreže stvaraju i etičke izazove koji mogu negativno utjecati na postojeće norme (Vuksanović, 1993):

Širenje dezinformacija i lažnih vijesti
Brzina širenja informacija putem društvenih mreža omogućuje masovno širenje dezinformacija, lažnih vijesti i teorija zavjere. Na taj se način narušava istinitost etičkih normi, potkopava se povjerenje u medije i institucije i može dovesti do ozbiljnih posljedica na javno zdravlje, političke procese i društvenu stabilnost.

Govor mržnje, online nasilje (cyberbullying) i toksičnost
Nedostatak izravne fizičke interakcije i relativna anonimnost na društvenim mrežama može dovesti do smanjivanja inhibicije te porasta prijetnji, uvredljivih komentara, govora mržnje i sustavnog online zlostavljanja. To direktno krši etičke norme nenasilja i poštovanja dostojanstva osobe.

Erozija privatnosti
Poslovni modeli društvenih mreža često se temelje na prikupljanju i analizi osobnih podataka korisnika bez njihovog razumijevanja ili svjesnog pristanka. Ovo otvara pitanja o pravu na privatnost, nadzoru i mogućoj zlouporabi podataka. Stvaranje nerealnih standarda i utjecaj na mentalno zdravlje

Vrlo često se na društvenim mrežama promiču nerealne slike života, izgleda i uspjeha. To može dovesti do stvaranja još većih razlika između pojedinaca jer se isti često uspoređuju te na taj način dolazi do smanjenja samopoštovanja, anksioznosti, depresije i poremećaja slike o vlastitom tijelu.

4.2. Kibernetička sigurnost

Pod kibernetičkom sigurnosti na društvenim mrežama smatra se zaštita informacijskih sustava, podataka i mreža od neovlaštenog pristupa, otkrivanja, izmjene, korištenja ili uništenja. Kibernetička sigurnost je neraskidivo povezana s etičnosti na društvenim mrežama. Etički izazovi u području kibernetičke sigurnosti na društvenim mrežama su (Hlača, 2018):

Privatnost i nadzor podataka
Prikupljanje i korištenje osobnih podataka

Društvene mreže prikupljaju velike količine osobnih podataka poput osnovnih identifikacijskih informacija, biometrijskih podataka do detalja o interesima, komunikaciji, navikama i lokaciji korisnika. Postavlja se etičko pitanje vlasništva nad podacima koji se prikupljaju, obrađuju, koriste i čuvaju.

Nadzor

Nadzor od strane državnih agencija, samih platformi i/ili trećih strana (npr. poslodavaca) postavlja etičko pitanje o granicama dopuštenog nadzora.

Sigurnost podataka i povrede sigurnosti
Društvene platforme imaju etičku, a često i zakonsku obvezu adekvatne zaštite osobnih podataka korisnika od neovlaštenog pristupa, krađe ili curenja. Neadekvatne sigurnosne mjere mogu dovesti do ozbiljnih posljedica za korisnika (financijski gubici, krađa identiteta, narušavanje reputacije).

Dezinformacije, manipulacija i zlonamjerni akteri

Putem lažnih profila, botova i koordiniranih kampanja na društvenim mrežama (ne)državni akteri šire dezinformacije, propagande i operacije utjecaja. Na taj način mogu utjecati na izborne procese, destabilizirati društvo i narušiti povjerenje.

Cyberbullying, online uznemiravanje i eksploatacija

Cyberbullying, online uznemiravanje i eksploatacija imaju i kibernetičko-sigurnosnu dimenziju iako su širi etički problem. Društvene mreže trebaju osigurati mehanizme za prijavu i

uklanjanje sadržaja koji su neetični poput zlostavljanja, prijetnji, ucjena ili seksualne eksploatacije.

Odgovornost društvenih mreža naspram odgovornosti korisnika

Društvene mreže imaju odgovornost dizajnirati sigurne sustave, postaviti jasna pravila korištenja, transparentno upravljati podacima i moderirati sadržaj. Istovremeno, korisnici nose dio odgovornosti za vlastitu kibernetičku sigurnost putem korištenja jakih lozinki, prepoznavanja phishing napada, opreza pri dijeljenju osobnih informacija, ali i za etično ponašanje prema drugima. Ključno je educirati korisnike o sigurnosnim rizicima i etičkom ponašanju na društvenim mrežama.

Sigurnosne ranjivosti softvera i infrastrukture

Društvene mreže imaju etičku obvezu da kontinuirano rade na identificiranju i otklanjanju sigurnosnih propusta u svom softveru i infrastrukturi kako ne bi došlo do njihovog zlonamjernog iskorištavanja. Kibernetička sigurnost na društvenim mrežama nije samo tehničko već i temeljno etičko pitanje koje zahtijeva stvaranje balansa između poslovnih interesa, inovacija, općeg društvenog dobra i korisničkih prava. Nedostatak pažnje može dovesti do smanjenja povjerenja, povećanja ranjivosti korisnika i negativnih društvenih posljedica (Hlača, 2018).

5. Rezultati empirijskog istraživanja

Društvene mreže postale su dio svakodnevice u suvremenom digitalnom okruženju te na taj način oblikuju načine na koje ljudi komuniciraju, informiraju se i izražavaju. Kako imaju snažan utjecaj na međuljudske odnose i ponašanje ljudi, otvorilo se pitanje utjecaja društvenih mreža na etičke norme. U tu svrhu autori su proveli anketno istraživanje na uzorku od 232 ispitanika. Cilj istraživanja bio je utvrditi koliko su korisnici društvenih mreža svjesni opasnosti cyberbullyinga, povrede privatnosti i kibernetičkih prijetnji, prepoznaju li etičke izazove

digitalne komunikacije i kako gledaju na etičke norme koje se promoviraju na društvenim mrežama.

U provedenoj anketi sudjelovalo je 55,2 % žena i 44,8 % muškaraca. Oko 70 % ispitanika je u dobi između 25 i 54 godina. Ove skupine predstavljaju ključnu populaciju kada se analiziraju stavovi utjecaja društvenih mreža na etičke norme jer su obično profesionalno aktivne te su često izložene različitim društvenim i digitalnim utjecajima. Većina ispitanika su zaposlene osobe što pokazuje da se rezultati istraživanja temelje primarno na radno aktivnoj populaciji. No, pored njih uključene su i druge skupine te se na taj način postiže veća širina u razumijevanju utjecaja društvenih mreža na etičke norme.

Većina sudionika ne promatra društvene mreže kao prostor za promicanje etičkih vrijednosti. Unatoč tome što postoji znatan broj neutralnih odgovora, udio onih koji se slažu s tvrdnjom značajno je manji u odnosu na one koji se ne slažu. To vodi do zaključka da ispitanici na društvene mreže najčešće gledaju kao na prostor konflikata, površne komunikacije i etičkih izazova, a ne kao na alat za širenje tolerancije, poštovanja i odgovornosti. Takvi rezultati dodatno naglašavaju potrebu za obrazovanjem korisnika, ali i aktivniju ulogu platformi u promicanju pozitivnih vrijednosti.

Većina ispitanika doživljava digitalni nadzor kao zadiranje u privatnost i smatra da to nije u skladu s etičkim normama. Takvi stavovi proizlaze iz nepovjerenja prema poslodavcu ili osjećaja ugrožene autonomije na radnom mjestu.

Iako 16,4 % ispitanika prepoznaje promjenu u ponašanju pod utjecajem društvenih mreža, većina ne prepoznaje. Takvi rezultati stvaraju prostor za daljnja kvalitativna istraživanja koja bi istražila načine kako društvene mreže oblikuju samopouzdanje, izražavanje mišljenja, komunikaciju i donošenje odluka.

Oko 42 % ispitanika se osjeća dovoljno informirano o najčešćim vrstama kibernetičkih prijetnji dok je oko 39 % ispitanika neutralno, a to može sugerirati

neodlučnost ili nedostatak samopouzdanja u znanje o kibernetičkoj sigurnosti.

Iako većina ispitanika (52,6 %) pokazuje samopouzdanje u prepoznavanju kibernetičkih prijetnji, dobiveni rezultati naglašavaju potrebu za kontinuiranim provođenjem edukacija korisnika. Na taj bi se način osnažila njihova praktična sposobnost reagiranja na prijetnje u digitalnom okruženju.

Oko 60 % ispitanika smatra da u određenoj mjeri primjenjuju dobre prakse kibernetičke sigurnosti, dok ih manje od 16% to otvoreno negira.

4. Zaključak

Društvene mreže su u potpunosti promijenile način komunikacije te postale neizostavnim dijelom svakodnevnog života ljudi diljem svijeta. Njihova sveprisutnost i dinamičan razvoj nametnula su brojna pitanja nadilazeći tehnološke aspekte te zadirući duboko u tkivo društvenih odnosa i etičkih normi. Stoga se etičke norme svakodnevno nalaze pred novim izazovima digitalnog doba. Provedeno istraživanje temelji se na višeslojnim i složenim odnosima između društvenih mreža i etičkih normi. Polazi se od pretpostavke da je utjecaj društvenih mreža i etičkih normi u dinamičkoj interakciji.

Većina ispitanika ocjenjuje etičke norme koje se promoviraju na društvenim mrežama kao slabe ili srednje vrijednosti. Dok relativno mali broj ispitanika smatra da etičke norme pozitivno utječu na njihov osobni etički sustav. Veliki broj ispitanika smatra da društvene mreže nisu promijenile njihovo ponašanje i da ne utječu na njihova etička uvjerenja, ali to može značiti da nisu svjesni utjecaja društvenih mreža na njih te nedostatak samorefleksije. Znatan postotak pokazuje nesigurnost ili neutralnost u svoju sposobnost prepoznavanja digitalnih prijetnji. Oko 50 % ispitanika smatra da nije dovoljno informirano o najčešćim vrstama kibernetičkih prijetnji.

Postoji etički jaz između potencijala i prakse društvenih mreža. Prema tome, preporuča se uvođenje edukativnih sadržaja ili programa o etičkom ponašanju na internetu u škole i fakultete te kroz javne kampanje. Društvene mreže također bi trebale preuzeti veću odgovornost u moderiranju sadržaja koji se objavljuju, isticanju pozitivnih, obrazovnih i solidarnih sadržaja, suzbijanju govora mržnje, širenju dezinformacija, jasnom definiranju pravila ponašanja i sankcioniranju neetičnog ponašanja.

Kako bi se dublje razumio kompleksan utjecaj društvenih mreža na razvoj etičkih normi i moralno ponašanje, u buduća istraživanja bi trebalo uključiti različite pristupe (dubinski intervjui, kvalitativne metode, longitudinalne analize).

5. Literatura

Bebek, B., Kolumbić, A. (2005): Poslovna etika, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb.

Borgatti, S. (2014): Analyzing Social Networks, SAGE Publishing, London, UK.

Boyd, D., Ellison, N. (2017). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship, Journal of Computer-Mediated Communication, Vol. 13, No. 1, str. 210 –230

Cadushin, C. (2011): Understanding Social Networks: Theories, Concepts, and Findings, Oxford University Press, Oxford, USA.

Digital 2025: Croatia, dostupno na: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-croatia>, (lipanj 2025.)

Facebook (2025): About us, dostupno na www.facebook.com, (02.06.2025.)

Hlača. S. (2018). Kibernetička sigurnost u hrvatskim medijima: između normativnog i empirijskog. Diplomski

rad. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Vukasović, A. (1993). Etika i moral osobnosti. Školska knjiga

ETHICS ON SOCIAL NETWORKS

Abstract: Social networks have become an integral part of modern life, revolutionizing the way we communicate, share information, and form relationships. The purpose and goal of the paper is to explore the profound influence of social networks on ethical norms, examining how platforms such as Facebook, Instagram, and YouTube shape the moral behaviour and attitudes of individuals. Therefore, it is necessary to analyze various ethical dilemmas that arise from the use of social networks, including issues of privacy, disinformation, hate speech, and cyberbullying. Special attention is paid to the role of cybersecurity in the context of ethical behaviour on social networks. The paper used descriptive methods, quantitative methods, inductive methods, surveys, and methods of analysis and synthesis. The results of the research aimed at examining the influence of social networks on ethical norms with an emphasis on the role of cybersecurity showed diverse results. On average, respondents did not encounter a breach of personal data, but they were neither convinced nor convinced of recognizing fraud attempts on the Internet, and they were not confident in their information about cybersecurity. The work contributed to the realization that people need to be further educated about the importance of cybersecurity so that they can recognize the threats they will someday encounter.

Keywords: cybersecurity, ethics, social network